

Hoewel grote, algemene debatten over luxeconsumptie jammer genoeg iets te weinig worden aangeraakt en algemene conclusies in het nawoord nagenoeg ontbreken, vormt deze bundel wel een belangrijke bijdrage tot een erg actueel historiografisch debat.

Julie De Groot

Centrum voor Stadsgeschiedenis – Universiteit Antwerpen

Peter Scholten, *Framing Immigrant Integration. Dutch Research-Policy Dialogues in Comparative Perspective* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2011) 314 p. ISBN 978 90 8964 284 4.

Wie het Nederlandse integratiebeleid van de afgelopen decennia heeft bestudeerd, zal een zekere regelmaat niet ontgaan zijn: vanaf de jaren '70 vond ongeveer om de tien jaar een beleidswijziging plaats, steeds voorafgegaan door een rapport van de WRR. Wat deze beleidswijzigingen heeft veroorzaakt, en welke rol de WRR hierbij heeft gespeeld, zijn slechts enkele van de vragen die door Peter Scholten worden behandeld in zijn boek *Framing Immigrant Integration*. Het onderwerp van dit boek is niet de verandering van het integratiebeleid zelf⁵ maar de vraag waarom Nederlandse beleidsmakers én onderzoekers de integratieproblematiek in de loop van de tijd verschillend hebben gedefinieerd en welke rol de verhouding tussen onderzoek en beleid daarbij gespeeld heeft.

Hoe staten de aanwezigheid van immigranten in de samenleving reguleren en welke vormen van burgerschap aan immigranten worden toegekend, zijn vragen die al geruime tijd voorwerp van onderzoek en theorievorming zijn. Verschillende modellen zijn geformuleerd aan de hand waarvan integratiestrategieën, vaak op nationaal niveau, kunnen worden getypeerd en vergeleken. Het 'Nederlandse multiculturele model' is hiervan een voorbeeld. De afgelopen jaren is echter duidelijk geworden dat het multiculturalisme niet (langer) de leidende gedachte is achter het Nederlandse integratiebeleid, terwijl de indeling in nationale modellen meer algemeen in twijfel is getrokken.⁶ Scholten neemt in zijn onderzoek dan ook afstand van wat hij aanduidt als 'models thinking', en ontwikkelt in plaats daarvan een structuralistisch-constructivistisch analysekader waarmee juist de dynamiek van het integratiebeleid en de opeenvolgende keuzes voor verschillende modellen in kaart kunnen worden gebracht. De eerder ontwikkelde typeringen van integratiebeleid (assimilatie, multiculturalisme, differentiatie, universalisme en post-/transnationalisme) spelen in deze aanpak nog wel een rol. Zij fungeren echter niet meer als beschrijvingen van een eenduidige werkelijkheid, maar als mogelijke perspectieven ('frames'), die door de betrokken actoren worden gekozen om de integratieproblematiek te definiëren en beleidsmaatregelen voor te stellen. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar de rol van onderzoekers (waaronder WRR, SCP en individuele wetenschappers) en beleidsmakers (ambtenaren en politici).

5. Zie daarover bijv. J.F.I. Klaver & A.W.M. Odé, *Civic Integration and Modern Citizenship* (Groningen 2009).

6. Bijv. C. Joppke, 'Beyond national models: Civic integration policies for immigrants in Western Europe', *West European Politics* 30:1 (2007) 1-22.

In *Framing Immigrant Integration* wordt het Nederlandse integratiebeleid geanalyseerd in drie fasen: het multiculturele Etnische minderhedenbeleid van de jaren tachtig, het universalistische Integratiebeleid voor etnische minderheden van de jaren negentig en ten slotte het op assimilatie gerichte Integratiebeleid 'Nieuwe Stijl', dat na de millenniumwisseling tot stand kwam. Een zorgvuldige en gedetailleerde reconstructie laat zien welke actoren, binnen het onderzoeks- en beleidsveld, betrokken waren bij de overgangen tussen de verschillende fasen, welke 'frames' zij hanteerden en hoe zij er al dan niet in slaagden elkaar te beïnvloeden en hun eigen 'frame' om te zetten in beleid. Zo blijkt dat bij de verschuiving naar een volgende fase niet alleen steeds sprake was van een nieuw perspectief op integratie maar ook van een veranderde verhouding tussen de betrokken actoren. De nauwe samenwerking tussen onderzoekers en beleidsmakers uit de jaren tachtig is ruim twintig jaar later vervangen door een politiek primaat, waarbij onderzoeksgegevens selectief worden ingezet om het beleid te ondersteunen. De opeenvolgende constellaties tussen het onderzoeks- en het beleidsveld worden door Scholten aangeduid als 'technocratisch', het 'verlichtingsmodel' en het 'engineering-model'. De analyse van het Nederlandse integratiebeleid wordt tenslotte in een breder perspectief geplaatst door een vergelijking met Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Hoewel de vergelijkende studie noodzakelijkerwijs minder gedetailleerd is dan het Nederlandse onderzoek, laat deze toch zien dat de relatie tussen bepaalde onderzoeks-beleidsrelaties en specifieke integratie 'frames' niet uniek is voor Nederland. Een belangrijke bevinding van het onderzoek is voorts dat de bovengenoemde onderzoeks-beleidsrelaties, ondanks de opeenvolging van verschillende 'frames', geen tot weinig ruimte hebben geboden voor kritische bezinning op de keuze voor deze frames. Deze bewustwording kan wellicht bijdragen aan de ook door Scholten bepleite betere dialoog, waarin verschillende perspectieven elkaar kunnen aanvullen in plaats van beconcurreren.

Een aspect dat in het boek onderbelicht blijft is de steeds sterkere verwevenheid – in Nederland en in andere Europese landen – tussen integratie en de toelating en het verblijfsrecht van vreemdelingen. Sinds de invoering van de Nederlandse Wet inburgering buitenland gebruiken steeds meer landen integratietesten om te bepalen welke immigranten aanspraak maken op toelating en verblijf. Hiermee is een extra dimensie toegevoegd aan de vraag hoe het integratieprobleem wordt gedefinieerd: waar gezinshereniging vroeger werd gezien als een manier om de integratie van in Nederland wonende migranten te bevorderen, wordt tegenwoordig de komst van zogenaamde 'kansarme' of laagopgeleide gezinsmigranten als een bedreiging voor het integratieproces gezien. Doordat de in het boek behandelde 'frames' van integratie niet op deze dimensie van insluiting-uitsluiting zien, komt deze verschuiving niet in het vizier. Scholtens biedt met zijn boek echter wel nieuwe instrumenten om deze wending binnen het integratiebeleid, en de rol van onderzoekers en beleidsmakers daarbij, te kunnen duiden.

Karin de Vries

Max Weber Fellow, European University Institute